

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Філологічні зошити. Літературознавство:

ЗБІРНИК СТУДЕНТСЬКИХ
НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ВИПУСК III

Рівне – 2015

ББК 83
Ф 54
УДК 82

Філологічні зошити. Літературознавство: зб. студ. наук. ст. Вип. III / ред. кол. Б. М. Кир'янчук [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2015. – 115 с.

У збірнику вміщені студентські наукові розвідки, результати бакалаврських та магістерських досліджень з актуальних проблем українського літературознавства, теорії літератури, компаративістики та методики викладання української літератури. Матеріали збірника можуть бути використані науковцями, студентами, вчителями-словесниками.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри української літератури
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 3 березня 2015 р.)

Рецензент:

КРИЛОВЕЦЬ А.О., кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет «Острозька академія»).

Редакційна колегія:

ЗАХАРЧУК І.В., доктор філологічних наук, доцент;

БЕСТЮК І.А., кандидат філологічних наук, доцент;

КИР'ЯНЧУК Б.М., кандидат філологічних наук, доцент (головний редактор);

КИРИЛЬЧУК О.М., кандидат філологічних наук, доцент;

КРУПКА М.А., кандидат філологічних наук, доцент;

ТХОРУК Р.Л., кандидат філологічних наук, доцент.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2015

ЗМІСТ

БЛИЗНЮК ЛЮДМИЛА

Міфологічний символізм числа в літературі
високого модернізму 1920-1930-х років..... 7

БРИЧКА КАТЕРИНА

Питання екзистенції людини в епоху війни (за творами
І. Багряного «Людина біжить над прірвою», «Огненне коло»)..... 13

ГІЛЬ ЛЮДМИЛА

Демонологічно-містичний аспект української химерної прози
(на матеріалі роману-балади Валерія Шевчука «Дім на горі»)..... 18

ГЛУЩУК АНДРІЙ

Художньо-стильові пошуки Богдана-Ігоря Антонича
у збірці «Привітання життя»..... 23

ДИМАН ЮЛІЯ

Експліцитна та імпліцитна версії міжтекстової взаємодії
(Микола Хвильовий та Михайло Коцюбинський)..... 29

КРАСНОЛЮБА КАТЕРИНА

Проекції «нової жінки» у повісті Ольги Кобилянської «Нюба»..... 34

ЛЯСКОВЕЦЬ ЮЛІЯ

«Місто» В. Підмогильного та «Степовий вовк» Г. Гессе:
українсько-німецькі текстові паралелі 1927 року 38

МИКИТЮК НАТАЛІЯ

Митець і влада (за романом-хронікою «Хрещатий яр» Докії Гуменної).. 42

ПАРФЕНІЮК ІРИНА

Жанрові особливості роману Людмили Коваленко «2245»..... 49

ПАХНЮК КАТЕРИНА

Повість «Предание о Гаркуше» як просвітительський проект
у творчій спадщині Григорія Квітки-Основ'яненка..... 53

ПОСЛАВСЬКА ІНЕСА

Дискурс божевілля в романі «Перехресні стежки» Івана Франка..... 59

ПРОЦИШИНА ЛІЛІЯ

Творчість Валер'яна Поліщука в контексті естетичних самоокреслень
української літератури 20-х років ХХ століття 65

РЯБУШИЦЬ НАТАЛІЯ Готичний роман Миколи Гоголя: жанрові модифікації.....	72
САЙКО ОЛЕНА Життєві стратегії протидії терору у романі Івана Багряного «Тигролови».....	76
САХНЕВИЧ ТЕТЯНА Між любов'ю та смертю: дилема героїв повісті Ольги Кобилянської «Земля»	81
СКОРОХОД (КУТІНОВА) МАРІЯ Іван Гонта як літературний персонаж Антона Нивинського.....	87
СОЗОНІК МАРІЯ Культурологічний матеріал у позакласному вивченні роману Юрія Косача «День гніву».....	93
ФЕДОРИШИНА ЛІЛІЯ Лірика Ліни Костенко і Белли Ахмадуліної (порівняльно-типологічний аналіз).....	98
ЧУБИК ВІТА Концепція жіночих персонажів у романі Володимира Лиса «Соло для Соломії».....	103
ШЕВЧУК ВІКТОРІЯ Міф про Ніобу в модерній та постмодерній версіях (повість «Ніоба» (1905) Ольги Кобилянської та роман «Діти Ніоби» (1996) Софії Майданської).....	107
ЯРОШ ТЕТЯНА Синтез мистецтв у творчості Михайла Коцюбинського (на основі етюдів «Цвіт яблуні»).....	112

CONTENTS

BLYZNIUK LIUDMYLA Mythopoetical Symbols Of Numbers In Literature Of High Modernism 1920-1930-th	7
BRYCHKA KATHERINE Problem with Existence of Man in War (on materials of novels <i>Lyudyna Bizhyt nad Prirvoyu (Man is Running along Abyss)</i> and <i>Ohnenne Kolo (Fire Ring)</i> by Ivan Bahrianyi).....	13
HYLL LIUDMYLA Mystical and Demonical aspect in the Ukrainian Magic Prose (on materials of novel <i>Dim na Hori (House on the Hill)</i> by Valeryi Schevchuk)...	18
HLUSCHUK ANDREW Art-style progressing in the Book <i>Pryvitannya Zhyttya</i> (<i>Welcome to Life</i>) by Bohdan Ihor Antonych.....	23
DYMAN YULIA Explicit and Implicit Version of Intertextual Relations (Myhajlo Kotcubinskiy and Mykola Khvyloviy).....	29
KRASNOLIUBA KATHERINE Projections of New Female Figure in Long Story <i>Niobe</i> by Olga Kobylanska.....	34
LYASKOVETS YULIA <i>Misro (City)</i> V.Pidmohylnoho and <i>Stepovyj Vovk (Steppenwolf)</i> H.Hesse: Ukrainian-German Text Parallels of 1927 Year.....	38
MYKHITYUK NATALIA Artist and Power (on the Text of Novel-chronicle <i>Khreshchatyi Yar (Groyn Ravine)</i> by Dokija Humenna).....	42
PARFENIUK IRYNA Genre Features of Utopia 2245 by Lyudmila Kovalenko.....	49
PAKHNIUK KATHERINE Story <i>A Legend about Harkhusa</i> as Project of Enlighten Period in Creative Heritage of Hryhorii Kvitka-Osnovyanenko.....	53
POSLAVSKA INESA The Discourse of Madness in the Novel <i>Perekhresni Stezky (The Cross Paths)</i> by Ivan Franko.....	59

PROTSYSHYNA LILIJA Creative Works by Valerian Polischuk in Context of Aesthetic Identifications in the Ukrainian Literature in 20-th Years of XX Century.....	65
RYABUSCHYTS NATALIJA Gothic Novel by Nikolai Gogol: genre modifications.....	72
SAIKO OLENA Life Strategies in Counteract to Terror in the Novel <i>Tyholowy (Tiger Trappers)</i> by I. Bahrianyi.....	76
SAHNEVYCH TATIANA To Choose Love or Death: Dilemma to Heroes in the Novel <i>Zemlya (Land)</i> by Olga Kobylanska.....	81
SKOROHOD (KUTINOWA) MARIYA Ivan Gonta as a Literary Character by Antyn Nyvynskyi.....	87
SOZONIK MARIA Culturological Materials in Extra-curricular Study of the Novel <i>Den Hniwu (Dies Irae)</i> by Yuriy Khosach.....	93
FEDORYSHYNA LILIJA Lina Kostenko's and Bella Akhmadulina's Lyrics (Comparative-Typological Comparison).....	98
CHUBYK VITA The Concept of Female Characters in the Novel of <i>Solo dlja Solomiji (Solo for Solomia)</i> by Volodymyr Lys.....	103
SHEVCHUK VICTORIA The Myth of Niobe in MODern and Postmodern Versions (Olha Kobylanska's Novel <i>Nioba (Niobe)</i> (1905) and Sofiia Maidanska's novel <i>Dity Nioby (Niobe's children)</i> (1996)).....	107
YAROSH TATIANA Synthesis of Arts in Writing of Mykhailo Kotsyubynskyi (based on etude <i>Tsvit yabluni (Apple Blossom)</i>).....	112

Ірина Парфенюк, студентка III курсу
факультету української філології РДГУ

Науковий керівник – канд. філол. наук Тхорук Р. Л.

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ РОМАНУ ЛЮДМИЛИ КОВАЛЕНКО «2245»

У статті здійснено спробу дослідити синтез яких жанрів представлено в романі Л.Коваленко «2245». Автор зосереджує свою увагу на образах, сюжетних ситуаціях та описах, з'ясовуючи їхню приналежність до того чи іншого жанру.

Ключові слова: література діаспори, Л.Коваленко, жанр, утопія, фентезі.

The article is an attempt to explore the synthesis of genres are represented in the novel «2245» by L. Kovalenko. Author of focusing on the images, descriptions and plot situations, figuring they were as signed to a particular genre.

Key-words: literature of Diaspora, L. Kovalenko, genre, utopia, fantasy.

Після появи роману Дж. Р. Р. Толікієна «Володар кілець» у 1954 р. Термін «фентезі» остаточно прищепився в літературі. Роман «2245» з'явився тільки у 1958 р., тому Л. Коваленко ще не користувалася цим словом не позначення жанру, але ознаки наявні. Людмила Коваленко українська письменниця, відомості про яку знаходимо в працях Л. Залеської-Онишкевич [3], [4]. Авторка кількох п'єс, повістей та одного фантастичного роману «2245».

Звернення Людмили Коваленко до жанру фантастики з'ясувати поки що мало імовірно, адже мова йде всього лише про один роман.

Коли йдеться про «2245», то не так просто визначити жанр, адже у творі спостерігаємо ознаки утопії та наукової фантастики [1] [2]. Існує різнобій щодо жанрової проблематики: науковці розглядають у своїх працях різні варіанти. Енциклопедія українознавства називає роман як «фантастичний», О. Леонтович [7] та Л. Залеська-Онишкевич вважають, що це – «наукова фантастика», сама ж Л. Коваленко визначає: «роман-утопія» [6]. Доводиться полемізувати із О. Леонтович, Л. Залеською-Онишкевич та даними з енциклопедії українознавства. Хоча роман має ознаки наукової фантастики і фентезі, все ж більше рис утопії. У цьому притримуюсь версії письменниці.

Головні герої роману – це четверо людей: Юрко, Іван, Алямбек, Петрик (чвірка), вони були пілотами одного літака. В сюжетну лінію авторка включає такі події: загибель чвірки в авіакатастрофі, оживлення їх після трьохсот років Очетом, життя в родині Дж. Джонса, повернення Юрка, одного з головних героїв, в його минуле життя. Роман можна умовно можна поділити на три частини: довоєнне життя пілотів, життя у майбутньому, вигнання Юрка.

Соціальну верхівку утопічного світу становлять Очети та Омеми. Під їхнім контролем перебуває все суспільство, в них зосереджена вся

могутність вигаданого авторкою світу. Вони можуть самі обирати дату смерті, можуть оживляти, що і сталося із головними героями, можуть позбавити життя.

Для людей майбутнього Початок (він же атом) – це невід’ємна частина життя. Вчені «нового світу» знайшли йому використання в усьому – на транспорті й у побуті. Непрониклива заслона (створена внутрішньою енергією людини) давала прихисток від контролю старших, була єдиним місцем, де кожен міг усамітнитись, захистити себе і відмежуватись від світу. Екран (теж уречевлена енергія думки) став незамінною частиною людського життя, оскільки йдеться про чи не єдиний спосіб передавати знання й відомості на віддалі.

Л. Коваленко придумує для майбутнього цілком нові методи та засоби навчання в школі. Там не існує літератури, а роль науки змінилася. Інноваційні технічні винаходи значно спростили життя людям, стали незамінною частиною їхнього існування. Біологія і фізіологія контрольовані Очетами та Омем. Таблетки стали основною їжею для всіх, крім дітей, але головна їх функція – лише підтримка існування, а не тілесне задоволення. А для людей з минулого – це джерело енергії, завдяки якому можна користуватися екраном та Початком. Усе це – риси фентезі.

Україна, що представлена частиною більшого простору, постає перед нами країною, що зуміла зберегти і відновити свої традиції, свою самобутність. Це те місце, куди приїжджають лікувати душу, відновлювати духовну рівновагу. Перед нами Україна майбутнього.

Художній твір дає можливість побачити і минуле України, що було зовсім відмінним від того, про яке звикли говорити. У творі Л. Коваленко воно зображено тричі: на початку твору, тоді у першому фрагменті малюється життя чотирьох пілотів, коли вони летіли на війну; згодом дізнаємось також про розкопані міста зі спогадів Марії, археолога за професією; а ще через спогади головних героїв, що подорожують з одного виміру в інший. Зміни України від минулої до майбутньої, утопічної з погляду читача і теперішньої з погляду героїв-мандрівників, передаються завдяки оцінкам урятованих пілотів. З погляду сучасного читача довоєнне сучасне героїв – минуле, а теперішнє художнього світу – майбутнє.

Щодо сучасного читача й авторки, то йдеться про воєнні враження, що мають за мету психологізацію образу Ранцева, керівника невдалим польотом, який марить відомстити, скориставшись атомною бомбою. У майбутньому Україна – природня, тут народжують і виховують дітей, така, якою кожен би хотів бачити її в реальному для авторки світі, а тому можна вважати, що це по-справжньому утопічна держава.

Родина Джона Джонса – зразок утопічної сім’ї, яка достатньо згуртована. Образи батьків ідеалізуються, а тому і виховання дітей – ідеальне. Все ж лише їхнє самостійне життя, уже поза родиною, формує в них особистість. Моделюючи образ дочки Марії Л.Коваленко порушує питання фемінізму.

На противагу матері Марія має власне бачення свого майбутнього – вона не планує народжувати дітей, не хоче створювати своєї родини, як це зазвичай роблять жінки. Проте знаковим є завершення роману.

Очі розкрились знову питанням і наказом, і Юрко відповів:

- Я знаю... Я не можу бути між вами. Я піду... куди мені йти?

Він вдвигся в очі:

- Туди? За завісу? До них? Назад до них... Це несправедливо! Знову я буду вчити їх вірити в Бога, а вони будуть рубати один одному руки і виривати язика – і все ніби за віру? І знову я буду співати їм найкращі пісні, а вони будуть казати, що то вони так гарно співають?! І знову вони будуть учити моїх дітей убивати брата? ... О, ні, дозволь мені лишитися десь тут, на Україні! /.../ [скорочення наше – І. П.].

- Я теж бачила убивство – сказала Марія. – Я іду з ним./.../ [скорочення наше – І. П.].

Омем скерувала свою коробку з Початком на непроникливу заслону, і через хвилину зняла його, поклала на землю і перша пішла крізь неї, мацаючи руками невидимий отвір. Юрко і Марія, тримаючись за руки, пішли за нею [6, 96].

Цей епізод дуже схожий на один із біблійних, коли Бог вигнав Адама та Єву з раю. Так і тут, Юрка, який убив Івана Ранцева, виганяє Очет (Очет та Омем – подружня пара старійшин, які з-посеред інших таких же управляють і контролюють особисті енергії землян). Марія допомогла вчинити злочин. Тому, відчуваючи і свою вину, іде разом із коханим. Місце, куди виганяє Очет Марію, Юрка і Омем, не називає авторка, а тому можемо домислити, що це може бути інший світ, який співіснує паралельно із цим «раєм». Очевидно, Л. Коваленко хоче таким чином прирівняти світ з Очетами і Омем до раю, а вже сам рай – це і є утопія. Або ж це світ фантазійний, що може існувати паралельно, з усіма своїми порядками та правилами, наприклад, влаштуванням ритуалу дивних поєдинків честі у Юр'їв день. Очевидно, це аналогія до гладіаторських боїв у часи Середньовіччя.

Усе це риси фентезі – «різновиду фантастики, в якому при її запереченні використовуються ірраціональні мотиви чарівництва, магії, лицарського епосу у поєднанні з реалістичною нарацією (А. Блеквуд, М. Пік, Д. Лавкрафт, Дж.-Р.-Р. Толкіен), змальовуються віртуальні світи із середньовічним антуражем, нетехнічною психологією, де роль науки виконує магія. Такі твори не піддаються прогнозуванню, не підлягають логічному по тлумаченню, як наукова фантастика» [8, 693].

Завершення роману дає підстави припустити, що Марія обирає бути у шлюбі, все-таки присвятити себе материнству. Якщо врахувати й наявність такої героїні, як Маріїна матір, що виявляється типовим утопічним персонажем, то Марія поруч виглядає як персонаж із антиутопії.

Підсумовуючи усе вищесказане, можемо сказати, що роман Людмили Коваленко «2245» – це синтез жанрових можливостей наукової фантастики, фентезі, антиутопії з домінуючими рисами утопії.

Джерела:

1. Алексеев С. Научная фантастика [Електронне джерело] / С. Алексеев, Д. Володихин // Энциклопедия Кругосвет. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/112697/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%8F>.
2. Будущее научной фантастики [Електронне джерело] // NewScientist. – Режим доступу: <http://olmer.ru/arhiv/text/other/80.shtml>.
3. Залеська-Онишкевич Л. Людмила Коваленко-Івченко / Л. Залеська-Онишкевич // Сучасність. – 1970. – № 9 (вересень). – С. 38-49.
4. Залеська-Онишкевич Л. Текст і гра. Модерна українська драма / Л. Залеська-Онишкевич. – Львів : Літопис, 2009. – С. 261-271.
5. Коваленко Л. Монолог на два боки / Л. Коваленко // Сучасність. – 1966. – № 9 (вересень). – С. 62-63.
6. Коваленко Л. Рік 2245: Роман-утопія / Л. Коваленко.– Нью-Йорк: без м.в., 1958. – 214 с.
7. Леонтович О. Українська журавочка ще в дорозі додому / О. Леонтович // Слово просвіти. – 2008. – № 10 (жовтень). – С. 30-38.
8. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. – К. : Академія, 2007. – 752 с.